

पानियम - तेइस नम्बर

सन्धिपछि उसले छलपूर्वक काम गर्नेछ

Jeff Pippenger

2026-03-20

दानियेल अध्याय ११ पद २४ ले मूर्तिपूजक रोमले सर्वोच्च रूपमा शासन गर्ने अवधिलाई “समय” भन्ने शब्दद्वारा चिन्हित गर्दछ। भविष्यवाणीगत प्रयोगमा एक “समय” ले ३६० वर्षलाई प्रतिनिधित्व गर्दछ, र ती वर्षहरूको आरम्भ ईसापूर्व ३१ मा प्राचीन इतिहासको सबैभन्दा प्रसिद्ध नौसैनिक युद्ध—एक्टियमको युद्ध—बाट भयो। अन्य नौसैनिक युद्धहरू पनि थिए जो आकारमा अझ ठूला र रणनीतिक दृष्टिले अझ परिष्कृत थिए, तर मार्क एन्टनी र क्लियोपाट्रासँगको यसको सम्बन्धका कारण एक्टियम नै सबैभन्दा प्रतीकात्मक नौसैनिक युद्ध थियो। दानियेल ११:४० को परिपूर्तिमा बर्लिन पर्खालको पतन, तथा प्रकाश १८ को परिपूर्तिमा ९/११ का ट्विन टावर्स जस्तै ऐतिहासिक महत्त्व बोकेको; किनकि जब परमेश्वरले आफ्ना भविष्यवाणीमय वचनको परिपूर्ति गर्न ऐतिहासिक घटनाहरू चयन गर्नुहुन्छ, तब उहाँले त्यसो यस्तो ढङ्गले गर्नुहुन्छ कि यसले सम्भव भएसम्म सबैभन्दा ठूलो दर्शकवर्गको ध्यान आकर्षित गरोस्।

अनि तिनीसित गरिएका सन्धिपछि उसले छलपूर्वक व्यवहार गर्नेछ; किनकि ऊ माथि उक्लेर आउनेछ, र थोरै मानिसहरूको सहायताले शक्तिशाली बन्नेछ। ऊ शान्तिपूर्वक प्रान्तका सबैभन्दा उर्वर स्थानहरूमाथि समेत प्रवेश गर्नेछ; अनि उसले त्यस्तो गर्नेछ, जुन न उसका पिताहरूले गरेका थिए, न त उसका पिताहरूका पिताहरूले; उसले तिनीहरूका बीचमा लुटेको माल, डकैतीको धन, र सम्पत्ति बाँडिदिनेछ; हो, उसले केही समयसम्म गढहरूका विरुद्ध आफ्ना युक्तिहरू रच्नेछ। दानिएल ११:२३, २४।

उरियाह स्थित पद तेइसमा उल्लिखित रोम र मक्काबीहरूबीचको संधि सम्बन्धी आफ्ना अवलोकनहरूको निष्कर्ष निकाल्दै, त्यस पदमा उल्लिखित साना जातिबारे टिप्पणी गर्छन्।

“यस समयमा रोमीहरू थोरै मानिसहरू मात्र थिए, र यस शब्दले जनाएझैं तिनीहरूले छलपूर्वक, अथवा चातुर्यसहित काम गर्न थाले। अनि यस बिन्दुदेखि तिनीहरू निरन्तर र तीव्र उन्नतिको मार्गबाट उक्लिँदै पछि तिनीहरूले प्राप्त गरेको शक्तिको शिखरसम्म पुगे।”

“[पद चौबीस उद्धृत]।”

रोमका दिनहरू अघिसम्म राष्ट्रहरूले मूल्यवान् प्रान्तहरू र समृद्ध भूभागहरूमा प्रवेश गर्ने सामान्य तरिका युद्ध र विजयद्वारा नै थियो। अब रोमले त्यस्तो कार्य गर्न लागिरेको थियो, जुन न त तिनका पिताहरूले गरेका थिए, न त पिताहरूका पिताहरूले; अर्थात्, यी अधिग्रहणहरू शान्तिपूर्ण उपायहरूद्वारा प्राप्त गर्नु। अब यस्तो प्रथा, जसको पहिले कहिल्यै सुनिएको थिएन, प्रारम्भ भयो—राजाहरूले वसीयतमार्फत आफ्ना राज्यहरू रोमीहरूलाई छोड्ने। यसरी रोमले विशाल प्रान्तहरू आफ्नै अधीनमा ल्यायो।

“र यसरी रोमको अधीनतामा परेकाहरूले त्यसबाट सानो लाभ मात्र होइन, उल्लेखनीय लाभ प्राप्त गरे। उनीहरूसित दया र उदारतापूर्वक व्यवहार गरिन्थ्यो। यो मानौं सिकार र लुटेको माल उनीहरूका बीच बाँडिएको जस्तै थियो। उनीहरू आफ्ना शत्रुहरूबाट सुरक्षित राखिन्थे, र रोमी शक्तिको संरक्षणछायामुनि शान्ति र सुरक्षासहित विश्राम गर्थे। ”

“यस पदको पछिल्लो अंशबारे बिशप न्यूटनले दृढगढहरूमाथि होइन, तर दृढगढहरूबाट पूर्वानुमान गर्ने युक्तिहरूको अर्थ दिनुहुन्छ। रोमीहरूले यो कुरा आफ्ना सात डाँडायुक्त शहरको बलियो दृढगढबाट गरे। ‘एक समयसम्म पनि;’ निःसन्देह, एक भविष्यवाणीसम्बन्धी समय, ३६० वर्ष। यी वर्षहरू कुन बिन्दुदेखि गणना गरिनु पर्ने हो? सम्भवतः अर्को पदमा दृष्टिगोचर गराइएको घटनादेखि।” Uriah Smith, Daniel and the

Revelation, 272, 273.

स्मिथ अगाडि बढ्दै ३१ ईसा पूर्वको अक्टियमको युद्धलाई ती तीन सय साठी वर्षको आरम्भबिन्दुका रूपमा चिन्हित गर्छन्। पद पच्चीस उद्धृत गरेपछि स्मिथ यसो भन्छन्।

“पद २३ र २४ द्वारा हामी यहूदीहरू र रोमीहरूबीच ई.पू. १६१ मा भएको सन्धिको त्यसपछिको समयसम्म, अर्थात् रोमले सार्वभौमिक प्रभुत्व प्राप्त गरिसकेको समयसम्म ल्याइएका छौं। अब हाम्रो सामु रहेको यस पदले दक्षिणका राजामाथि, अर्थात् मिश्रविरुद्ध, एक शक्तिशाली अभियान तथा महान् र पराक्रमी सेनाहरूबीच भएको एक उल्लेखनीय युद्धलाई दृष्टिगोचर गराउँछ। के यस्ता घटनाहरू यस समयतिर रोमको इतिहासमा वास्तवमै घटित भएका थिए? — भएका थिए। त्यो युद्ध मिश्र र रोमबीचको युद्ध थियो; र त्यो युद्ध नै अक्टियमको युद्ध थियो। अब यस द्वन्द्वतर्फ डोच्याउने परिस्थितिहरूको हामी संक्षेपमा अवलोकन गरौं।”

“[मार्क] एन्टोनी, अगस्टस कैसर, र लेपिडसले जुलियस कैसरको मृत्युको प्रतिशोध लिने शपथ खाएको त्रिमूर्विरात गठन गरेका थिए। अक्टाभिया, अगस्टसकी बहिनी, सँग विवाह गरेर एन्टोनी अगस्टसका बहिनीज्वाइँ बने। एन्टोनीलाई सरकारी कामकाजका सिलसिलामा मिश्र पठाइयो, तर उनी मिश्रकी दुराचारी रानी क्लियोपात्राको कपटपूर्ण कला र मोहक आकर्षणका शिकार भए। उनले क्लियोपात्राप्रति राखेको आसक्ति यति प्रबल भयो कि अन्ततः उनले मिश्रका हितलाई अँगाले, क्लियोपात्रालाई प्रसन्न पार्न आफ्नी पत्नी अक्टाभियालाई त्यागे, त्यसको लोभ सन्तुष्ट पार्न प्रदेशपछि प्रदेश उसैलाई दिए, रोमको सट्टा अलेक्जान्ड्रियामा विजयउत्सव मनाए, र अन्य प्रकारले पनि रोमी जनतालाई यति अपमानित गरे कि अगस्टसलाई तिनीहरूलाई आफ्ना देशका यस शत्रुविरुद्ध मनदेखि नै युद्धमा उत्रन प्रवृत्त गराउन कुनै कठिनाई परेन। यो युद्ध बाह्य रूपमा मिश्र र क्लियोपात्राविरुद्ध थियो; तर वास्तविकतामा यो एन्टोनीविरुद्ध थियो, जो त्यसबेला मिश्रका राज्यकार्यको अग्रणी बनेका थिए। र तिनीहरूको विवादको वास्तविक कारण, प्रिडो भन्छन्, यो थियो कि रोमी साम्राज्यको केवल आधारमा मात्र तिनीहरूमध्ये कोही पनि सन्तुष्ट हुन सकेन; किनकि लेपिडस त्रिमूर्विरातबाट हटाइसकिएको हुनाले अब कुरा तिनीहरू दुई जनाबीच मात्र सीमित भएको थियो, र प्रत्येकले सम्पूर्ण साम्राज्य प्राप्त गर्ने अठोट गरेकोले त्यसको अधिकारका लागि तिनीहरूले युद्धको पासा फाले।” उरियाह स्मिथ, Daniel and the Revelation, 273.

भविष्यद्वाणीगत दृष्टिले Actium को युद्धले आइतबारको व्यवस्थालाई चिन्हित गर्दछ, किनकि यसले स्मिथले वर्णन गरेझैं मूर्तिपूजक रोमको “सार्वभौमिक प्रभुत्व” स्थापना गर्ने तीन भौगोलिक अवरोधहरूमध्ये तेस्रोमाथिको विजयलाई प्रतिनिधित्व गरेको थियो। मूर्तिपूजक रोमको सन्दर्भमा जस्तै, जब पापीय रोमको तेस्रो अवरोध रोम शहरबाट हटाइयो, त्यही बेला 538 मा पापीय रोमको “सार्वभौमिक प्रभुत्व” आरम्भ भयो। ती दुई साक्षीहरूले आइतबारको व्यवस्थालाई त्यस ठाउँमा र त्यस समयमा सम्बोधन गर्छन्, जहाँ र जब आधुनिक रोमले बाइबलीय भविष्यद्वाणीका छैटौँ र सातौँ दुवै राज्यहरूमाथि विजय प्राप्त गर्दछ, र त्यसो गर्दा आफ्नो तेस्रो अवरोधमाथि पनि विजय प्राप्त गर्दछ; यसरी बयालीस प्रतीकात्मक महिनासम्म “सार्वभौमिक प्रभुत्व” स्थापना गर्दछ।

र उहाँलाई ठूलो-ठूलो कुरा र निन्दा बोल्ने एउटा मुख दिइयो; अनि उहाँलाई बयालीस महिना कार्य गरिरहन अधिकार दिइयो। प्रकाश १३:५।

मिश्रको विरुद्ध रोम

रोमका अगस्टसले मिश्र र क्लियोपात्राविरुद्ध लडेको युद्धका भविष्यसूचक गतिशीलताहरू मार्क एण्टनीको विद्रोहद्वारा प्रेरित थिए, र ती भविष्यसूचक गतिशीलताहरूले भविष्यसूचक आवश्यकताअनुसार आइतबारको व्यवस्थामा प्रतिनिधित्व गरिएका भविष्यसूचक गतिशीलताहरूलाई नै प्रतिनिधित्व गर्नुपर्छ।

एक्टियममा रोमले मिश्रलाई जित्यो, यस्तो शक्ति जसको गठन एउटा विद्रोही पुरुष र एक अशुद्ध स्त्रीबीचको गठबन्धनबाट भएको थियो। एन्टोनी र क्लियोपात्राको गठबन्धन भनेको मण्डली र राज्यको संयोग हो। एक्टियममा,

अगस्टिनको रोमले मण्डली र राज्यको एक अशुद्ध संयोगद्वारा प्रतिनिधित्व गरिएको शक्तिलाई पराजित गर्‍यो।

पशुको प्रतिमा

क्लियोपाट्रा रोमको प्रतीक एन्टोनीसँग आबद्ध एक भ्रष्ट चर्चको प्रतिनिधित्व गर्दछिन्। उरियाह स्मिथले यसो भनेका बेला—एन्टोनी “मिस्रकी व्यभिचारी रानी क्लियोपाट्राका चालबाजी र मोहिनीको सिकार भयो” —जसरी देखाइन्छ, क्लियोपाट्रा उनीहरूको सम्बन्धमाथि शासन गर्ने शासक थिइन्। एन्टोनी र क्लियोपाट्राद्वारा प्रतिनिधित्व गरिएको चर्च र राज्यको गठबन्धनले क्लियोपाट्रालाई त्यस सम्बन्धमा शासन गर्ने शक्तिको रूपमा चिनायो; त्यसकारण, तिनीहरूको सम्बन्धद्वारा प्रतिनिधित्व गरिएको चर्च र राज्यको संयोजनले पशुको प्रतिमाको परिभाषा पूरा गर्दछ—अर्थात्, सम्बन्धमाथि स्त्रीको नियन्त्रण रहने चर्च र राज्यको संयोजन। एक्टियमले चाँडै आउन लागेको आइतबारको व्यवस्थालाई पूर्वछायित गर्‍यो।

अगस्टसले शीघ्रै आउन लागेको आइतबारको व्यवस्थाको समयमा संयुक्त राज्य अमेरिकालाई विजित गर्ने पापल शक्तिको प्रतिनिधित्व गर्छ। मार्क एन्टोनी पृथ्वीको पशुको रिपब्लिकन सिङ्ग हो, र क्लियोपेट्रा प्रोटेस्टेन्ट सिङ्ग हो। शीघ्रै आउन लागेको आइतबारको व्यवस्थाको समयमा एन्टोनी र क्लियोपेट्रा एकसाथ आउँछन् र अजिङ्गरझैँ बोल्छन्। क्लियोपेट्रा र एन्टोनी दुवै अजिङ्गर-शक्तिका प्रतीक हुन्, र जब तिनीहरू आइतबारको व्यवस्थामा पूर्ण रूपमा एकताबद्ध हुन्छन्—तिनीहरू अजिङ्गरझैँ बोल्छन्।

अजिङ्गरहरू

ग्रीस र मिश्र दुवैले भविष्यवाणीगत रूपमा एउटा अजिङ्गर शक्तिलाई प्रतिनिधित्व गर्छन्, र एन्टोनीले पनि एउटा अजिङ्गर शक्तिलाई नै प्रतिनिधित्व गर्थे। दानियल अध्याय ११ मा मिश्र दक्षिण थियो र ग्रीस पश्चिम थियो। अलेक्जेन्डरको राज्य चार भागमा विभाजित भएपछि मिश्रलाई टोलमी प्रथमले अधीनमा लिए। त्यसपछि टोलमी प्रथम दक्षिणका पहिलो भविष्यवाणीगत राजा बने र क्लियोपात्रा मिश्रकी अन्तिम टोलमी शासक थिइन्। टोलमीको जन्म म्यासिडोनमा भएको थियो, जो अलेक्जेन्डर महानको जन्मस्थान थियो।

म्यासेडोन उत्तर ग्रीसमा थियो, र तिनीहरूले आफ्ना पितृपरम्परागत उत्पत्ति ग्रीक पौराणिक वीरहरूबाट भएको दाबी गर्थे। दक्षिणी ग्रीक नगर-राज्यहरूले म्यासेडोनियालीहरूलाई दक्षिणी ग्रीसका हेल्लेनीवादीहरूभन्दा बढी असभ्य ठान्थे। म्यासेडोन एक राजतन्त्र थियो, र एथेन्स, स्पार्टा, थेब्स, कोरिन्थ आदि जस्ता दक्षिणी नगर-राज्यहरू (पोलेइस) दक्षिणी तथा मध्य ग्रीस र एजियन टापुहरूमा अवस्थित थिए। यी पोलेइसहरूमा प्रायः प्रजातान्त्रिक, कुलीनतान्त्रिक, वा मिश्रित शासनप्रणालीहरू हुन्थे, जबकि म्यासेडोन एक केन्द्रीकृत राजतन्त्र थियो, जसमा शक्तिशाली राजवंश (आर्गियाडहरू) थियो। तैपनि, तिनीहरू सबै हेल्लेनीवादीहरू थिए, र जब रोम इतिहासको परिदृश्यमा आयो, तब तिनीहरूले हेल्लेनीवादीहरूलाई ग्रीक भनेर चिन्हित गरे। क्लियोपात्रा अन्तिम टोलेमिक शासिका थिइन्, जसले म्यासेडोन अथवा उत्तर ग्रीसको क्षेत्रबाट आएका ग्रीकहरूको उत्तर राज्यको राजतान्त्रिक कुललाई प्रतिनिधित्व गर्थिन्।

दक्षिणका राजा

अलेक्जेन्डरको राज्य चार भागमा विभाजित हुँदा टोल्मी प्रथमबाट आरम्भ भएको टोल्मीवंशी राज्यकी अन्तिम शासिका क्लियोपेट्रा थिइन्। एक्टियमको युद्धमा दक्षिणका वास्तविक राजाको रूपमा रहेको टोल्मीवंशी राज्यको अन्त्य भयो। त्यसपछिको दक्षिणको राजा आत्मिक मिश्र हुने थियो, जसको प्रतिनिधित्व फ्रान्सेली क्रान्तिको इतिहासमा नास्तिक फ्रान्सले गरेको थियो।

र तिनीहरूका मृत देहहरू त्यस महान् सहरको सडकमा रहनेछन्, जसलाई आत्मिक अर्थमा सदोम र मिश्र भनिन्छ, जहाँ हाम्रा प्रभु पनि क्रूसमा टाँगिनुभयो। प्रकाश ११:८.

अलेक्जान्डरको राज्यको विभाजनसँग सम्बन्धित रूपमा वास्तविक मिश्र वास्तवमै दक्षिणका राजा थियो, तर आत्मिक मिश्रलाई दक्षिणको राजाको रूपमा मिश्रका भविष्यवाणीय विशेषताहरूले प्रतिनिधित्व गर्दछ, कुनै शाब्दिक दिशाले होइन।

दक्षिण र पश्चिम

क्लियोपात्रा, राज्यकी अन्तिम टोलोमी शासक भएकाले, भविष्यवाणीको दृष्टिले युनान (पश्चिम) र मिश्र (दक्षिण) को द्वैध शक्ति थिइन्; जबकि त्यसपछिको, अर्थात् आत्मिक दक्षिणका राजा, फ्रान्स हुनेथियो, जो प्रकाशितवाक्य एघारमा मिश्र र सदोमका रूपमा प्रतिनिधित्व गरिएको अर्को द्वैध शक्ति पनि हो। सदोमको कामुकता पश्चिमकी क्लियोपात्राको कामुकतासँग मेल खान्छ, र दक्षिणकी क्लियोपात्रा मिश्रको नास्तिकतासँग मेल खान्छिन्। दक्षिणका अन्तिम शाब्दिक राजाको यो द्वैध स्वभाव दक्षिणका पहिलो आत्मिक राजासँग अनुरूप थियो।

एक्टियमको युद्ध अन्तोनीको रोमको अजिङ्गर र क्लियोपात्राको दक्षिण तथा पश्चिमको अजिङ्गरबीच भएको अपवित्र गठबन्धन थियो। अन्तोनी र क्लियोपात्राले एउटा मण्डली र एउटा राज्यको प्रतिनिधित्व गर्छन्, त्यसैले रोमका अगस्टसद्वारा एक्टियमको विजयले त्यस्तो विजयलाई प्रतिनिधित्व गर्छ जहाँ रोम पशुको प्रतिमालाई द्योतक गर्ने अपवित्र द्वैध एकतामाथि प्रबल हुन्छ। तीन सय साठी वर्षपछि, दानियल 11:24 को परिपूर्तिमा, कन्स्टान्टिनले रोमलाई पूर्व र पश्चिममा विभाजन गरे, रोमकी स्त्रीलाई पश्चिममा छोडेर र रोमको पुरुषलाई पूर्वतर्फ सारेर। दक्षिण र पश्चिमको एक विजयले एक्टियमको युद्धमा तीन सय साठी वर्षको एक “समय” पछि भएको पूर्व र पश्चिमको विभाजनलाई द्योतक बनायो। यसअघिको एउटा मुठभेडमा अन्तोनीलाई पूर्वी रोम दिइएको थियो र अगस्टसलाई पश्चिम, त्यसैले एक्टियमले पूर्व र पश्चिमलाई एकसाथ ल्यायो, तर केवल एक “समय” को लागि।

ईसा पूर्व 31 र 330

येशूले सधैं अन्त्यलाई आरम्भद्वारा दृष्टान्त दिनुहुन्छ, त्यसैले ई.पू. 31 मा एक्टियमको विजयले 330 मा साम्राज्यको पूर्व र पश्चिममा भएको विभाजनको प्रतीकात्मक रूप धारण गर्दछ। ई.पू. 31 को एक्टियम, 330 मा समाप्त भएका 360 वर्षहरूको ओमेगाको अल्फा थियो। ई.पू. 31 र 330 दुवैले दानियल 11 का पद सोह्र र एकचालीसमा चित्रित गरिएको चाँडै आउन लागेको आइतबारको व्यवस्थाको प्रतीकात्मकता प्रकट गर्छन्।

अर्को प्रतीक

दक्षिण र पश्चिमकी क्लियोपात्रासँग समरेखित रोमका एण्टनीले पशुको प्रतिमाको तिनीहरूको द्विविध एकताभित्र रहेको त्रिविध गठबन्धनलाई प्रतिनिधित्व गर्छन्। क्रूस पनि आइतबारको व्यवस्थासँग, र त्यसैले एक्टियम तथा 330 सँग, समरेखित छ। क्रूसमा यहूदीहरू (भ्रष्ट चर्च) ले ख्रीष्टको हत्या गर्न रोम (राज्य) सँग मिलेर काम गरेको अवस्थाद्वारा चर्च र राज्यको द्विविध एकता प्रतिनिधित्व गरिएको छ। क्रूसको उक्त एकतामा तेस्रो पक्ष बरब्बासद्वारा प्रतिनिधित्व गरिएको छ, जो एक झूटा ख्रीष्ट हो, जसको नामको अर्थ “पिताको पुत्र” हुन्छ। साँचो अगमवक्ताका रूपमा ख्रीष्टसँग तुलना गर्दा बरब्बास प्रतीकात्मक रूपमा एक झूटा अगमवक्ता हो। रोम एण्टनी थियो, र दक्षिण तथा पश्चिमकी क्लियोपात्राले यहूदीहरू र बरब्बासलाई प्रतिनिधित्व गर्थिन्।

क्रूस कर्मेले पर्वतमा एलियासँग पनि समरेखित हुन्छ, जहाँ छनोट को साँचो वा झूटा अगमवक्ता हो भन्ने विषयमा थियो। त्यतिबेला झूटा अगमवक्ता द्विविध प्रतीक थियो, जसमा बालका अगमवक्ताहरू र वनका पूजाहारीहरू समावेश थिए। बाल एक पुरुष देवता हो र वनका पूजाहारीहरूले स्त्री देवता अशतारोतको प्रतिनिधित्व गर्थे। क्रूसमा यहूदीहरू स्त्री देवता अशतारोत थिए, र दुःखका पुरुषको जाली रूप बाराब्बा पुरुष देवता बाल थियो।

क्लियोपात्रा दक्षिणकी रानी र पश्चिमकी रानी दुवै थिइन्। एन्टोनी रोमको प्रतिरूप थियो, जुलियसको हत्या-काण्डको बदला लिन शपथ खाएको त्रिगुण विजयसंघको एक अंश। जुलियसको तेइस घाउद्वारा भएको मृत्युले दानिएल ११ को चालीसौँ पदको परिपूर्तिमा सन् १७९८ मा पापत्वको घातक घाउको प्रतिनिधित्व गर्‍यो। एक्टियममा अगस्टिनले त्यस

घातक घाउको निको पारिनुलाई प्रतिनिधित्व गर्दछ। एन्टोनी र क्लियोपात्राको मृत्यु हुँदा त्यो घाउ निको पारिन्छ। एन्टोनी र क्लियोपात्राले संयुक्त राज्य अमेरिकाभित्र रहेको पशुको प्रतिमाको प्रतिनिधित्व गर्छन्, जो पृथ्वीको पशु र त्यसका दुई सिङ्गहरू मिलेर बनेको त्रिगुण भविष्यसूचक सत्ता हो। एन्टोनी एक अंश हो र क्लियोपात्राले अन्य दुई अंशहरूको प्रतिनिधित्व गर्छिन्। चाहे त्यो एन्टोनीको रोम होस्, वा क्लियोपात्राको मिश्र र यूनान, बाइबलीय भविष्यवाणीको छैटौँ राज्य अन्त्य हुने सन्डे लॉको समयमा तिनीहरू सँगसँगै मर्छन्। भविष्यसूचक दृष्टिले एन्टोनीसँगको सम्बन्धमा क्लियोपात्रा कलीसियाई कुटनीति र राज्यकला-कुटनीतिको मिश्रण हो, जसमा कलीसियाई कुटनीतिले राज्यकलालाई मोहित पार्दै नियन्त्रण गर्छ।

दोस्रो मृत्युको प्रतीकात्मक पूर्वछाया

अर्को भविष्यसूचक तहमा क्लियोपात्राको जुलियस सिजर र मार्क एन्टोनीसँगको सम्बन्धले दुई समयलाई प्रतिनिधित्व गर्दछ, जब क्लियोपात्राको मण्डलीय कौशल रोमी साम्राज्यको राज्यकौशलसँग सम्बन्धमा हुन्छ। दानिएल एघारको चालीसौँ पदको परिपूर्तिमा आफ्नो पहिलो प्रतीकात्मक मृत्यु, सन् १७९८ मा, जुलियसले उनलाई त्याग्यो; अनि त्यसपछि दानिएल एघारको पैतालीसौँ पदको परिपूर्तिमा, एकटियममा, सहायता गर्ने कोही पनि नभई उनी आफ्नो अन्तमा पुगिन्। चालीसौँ पद भनेको निको पारिनुपर्ने उनको पहिलो घातक घाउको अल्फा हो, र पैतालीसौँ पदको ओमेगा त्यो स्थान हो जहाँ उनले आफ्नो दोस्रो र अन्तिम मृत्यु प्राप्त गर्छिन्।

पद सोह्रदेखि बाइससम्मका रोमका चार शक्तिहरूझैँ, बाइबलीय प्रतीकको रूपमा क्लियोपेट्राको सन्दर्भअनुसार एकभन्दा बढी अर्थ हुन्छ। जब राजकीय समर्थन हटाइयो, तब जुलियसले १७९८ मा उनलाई छोडिदियो, र त्यसपछि आइतबारको व्यवस्थाको समयमा उनको घातक घाउ निको पारिन्छ; तर प्रकाश १७ का दस राजाहरूले अन्ततः आगोद्वारा उनलाई नष्ट गर्छन्, जब उनले आफ्नो दोस्रो र अन्तिम मृत्यु भोग्छिन्।

क्लियोपात्रा फिरौनको मिश्रको नास्तिकता तथा युनानको धार्मिक दर्शनद्वारा प्रतिनिधित्व गरिएको द्वैध स्वभावको प्रतीक हुन्। उनको यो द्वैध स्वभावले मिश्रको राज्यकला र युनानको मण्डलीय कलालाई प्रतिनिधित्व गर्दछ। युनानी धार्मिक दर्शनलाई युनानी देवी एथेना द्वारा प्रतिनिधित्व गरिएको छ, जसलाई पार्थेनोन भनिने उनको मन्दिरमा मूर्तिको रूपमा प्रतिष्ठित गरिएको थियो। एथेना बुद्धिको प्रतीक हुन्, र एक स्त्रीको रूपमा उनले दैवी शिक्षाको विपरीत मानव शिक्षाको धर्मलाई प्रतिनिधित्व गर्छिन्।

संयुक्त राज्य अमेरिकाका दुई सिङ्गहरू रिपब्लिकनवाद र प्रोटेस्टेन्टवाद हुन्, जसको प्रतिरूप फ्रान्समा मिश्र र सदोमद्वारा देखाइएको थियो। मिश्र राज्य-चातुर्य हो र सदोम चर्च-चातुर्य हो; यसरी, रिपब्लिकनवाद मिश्रसँग र प्रोटेस्टेन्टवाद सदोमसँग मेल खान्छ। रिपब्लिकनवाद मिश्र हो र प्रोटेस्टेन्टवाद सदोम र युनान हो। मानवीय शिक्षाको प्रतीक युनानी देवी एथेना हो, जसको मन्दिर पार्थेनोन थियो, जसको आधुनिक जुम्ल्याहा टेनेसीको न्यासभिलस्थित पार्थेनोन मन्दिरमा भेटिन्छ। संयुक्त राज्य अमेरिकामा आइतबारको कानूनको समयमा रिपब्लिकन सिङ्सँग संलग्न हुने भ्रष्ट चर्चको प्रतीक क्लियोपेट्रा, अशतारोत, सलोमी र सदोमका रूपमा प्रस्तुत गरिएको छ।

क्लिओपेट्राले फिरऊनको नास्तिकता र युनानीहरूको धर्मलाई चित्रण गर्छिन्। नास्तिकताको दर्शनसँग सहगमन गर्ने धर्म भनेको युनानी शिक्षाको उपासना हो। येशूले सधैं अन्त्यलाई आरम्भसँग चित्रण गर्नुहुन्छ, र बगैँचामा खान निषेध गरिएको रूख असल र खराबको ज्ञानको रूख थियो, जसले सिस्टर ह्वाइटले “उच्च शिक्षा” भन्नु भएको युनानी दर्शनको धर्मलाई प्रतिरूपित गर्छ। यसले स्त्रीष्ट र शैतानबीचको महान् संघर्षमा सत्य शिक्षाको भ्रष्ट र जाली विकल्पको रूपमा क्लिओपेट्राको बुद्धिको युनानी धर्मलाई पहिचान र विशेष जोड दिन्छ।

न्यासभिल, टेनेसीलाई “दक्षिणको एथेन्स” भनिन्छ, र क्लियोपेट्रा दक्षिणकी अन्तिम वास्तविक रानी थिइन्। दक्षिणकी अन्तिम रानीले दक्षिणको अर्को र पहिलो आत्मिक राजालाई प्रतिरूपित गरिन्, जसको पूर्ति नास्तिक फ्रान्सद्वारा भयो। नास्तिक फ्रान्सले संयुक्त राज्य अमेरिकाको प्रतिरूप दिन्छ, जहाँ न्यासभिल, टेनेसीमा, “दक्षिणको एथेन्स” मा, देवी एथेना को लागि रहेको पार्थेनोन मन्दिर प्रतीकात्मक रूपमा प्रस्तुत गरिएको छ। उक्त मन्दिर न्यासभिलको २५००

West End मा अवस्थित छ। पच्चीस भन्ने संख्याले मत्ती पच्चीसका तीन दृष्टान्तहरूको बन्द ढोकालाई जनाउँछ। “दक्षिण” र “पश्चिम” दुवैकी रानीको रूपमा क्लियोपेट्रा दक्षिणको एथेन्समा आफ्नो “अन्त” मा पुग्छिन्।

अक्टियम, क्लियोपात्रा, अगस्टस र एन्टोनीसम्बन्धी यी विचारहरूसहित हामी दानियेल ११ को पद चौबीसदेखि पद तीससम्म पुनः फर्कन्छौं। सम्भवतः, यस खण्डको सबैभन्दा अस्पष्ट भाग त्यो हो जहाँ तिनीहरूले एउटै मेजमा बसेर झूट बोल्छन्।

अनि यी दुवै राजाहरूका हृदय दुष्टता गर्नतर्फ लाग्नेछन्, र तिनीहरूले एउटै मेजमा बसेर झूट बोल्नेछन्; तर त्यो सफल हुनेछैन, किनकि अन्त तोकिएको समयमा नै हुनेछ। दानिएल ११:२७।

उक्त पदमा नियुक्त गरिएको समय ३३० हो, अर्थात् पद चौबीसको “समय” को अन्त्य। नियुक्त गरिएको समयले संयुक्त राज्य अमेरिकाका लागि आइतबारको व्यवस्थालाई प्रतिनिधित्व गर्दछ, र यसले संसारका लागि मानव अनुग्रह-अवधिको समाप्तिलाई पनि प्रतिनिधित्व गर्दछ। आइतबारको व्यवस्था हुनुअघि, ती दुई राजाहरू—जिनका हृदयले अनिष्ट गर्न चाहन्थे—एउटै मेजमा एक-अर्कासित झूट बोल्नेछन्। दानियेल ११ का पद सोह्र र एकचालीसका आइतबारको व्यवस्था हुनुअघि, दुई राजाहरू एउटै मेजमा झूट बोल्नेछन्, तर तिनीहरूको झूट सफल हुँदैन। एक-अर्कासित झूट बोल्ने ती दुई राजा को हुन्? त्यस विचारको उत्तर दिनुअघि, यस शृङ्खलामा हामीले पहिले नै विचार गरिसकेका केही प्रतीकवादको म तपाईंलाई स्मरण गराउन चाहन्छु।

चार रोमी शासकहरूले तिनीहरूलाई जुन सन्दर्भमा विचार गरिन्छ, त्यसअनुसार विभिन्न प्रकारका भविष्यसूचक प्रतीकहरूको प्रतिनिधित्व गर्छन्। यद्यपि तिनीहरू रोमी शासकहरू हुन्, प्रतीकका रूपमा तिनीहरूले मूलतः प्राचीन यहूदाको भविष्यसूचक इतिहासलाई प्रतिनिधित्व गर्छन्, जब उनीहरू सेल्यूसिड प्रभुत्वबाट रोमीहरूको प्रभुत्वतर्फ संक्रमण गरिरहेका थिए।

पोम्पेई एक सेनापति थिए, र त्यसपछिका तीन रोमी शासकहरू सबै कैसरहरू थिए। जुलियसले अगस्टससँगको सम्बन्धमा दुई त्रिगुणीय सङ्घहरूको प्रतिनिधित्व गर्दथे—पहिलो अनौपचारिक, दोस्रो औपचारिक—अर्थात् दुईवटा त्रिमूर्तिहरू। यी चारै शासकहरूले केही सन्दर्भहरूमा आइतबारको व्यवस्थाको प्रतिनिधित्व गर्दछन्। पोम्पेईले गौरवशाली देशलाई विजय गर्‍यो; जुलियस, तेइस वटा छुराघातद्वारा प्रतिनिधित्व गरिएको, पहिलो स्वर्गदूत हो, किनकि ऊ पहिलो कैसर हो, र उसले तेस्रो स्वर्गदूतको प्रतिरूप प्रस्तुत गर्दछ, जो टाइबेरीयस थियो। क्रूसको समयमा टाइबेरीयस, जुन आइतबारको व्यवस्था हो, तेइसद्वारा पनि प्रतिनिधित्व गरिएको छ, किनकि तेइसले ऐक्य-प्रायश्चित्तलाई प्रतिनिधित्व गर्दछ; र क्रूस ख्रीष्टको कार्यको अत्यन्त आवश्यक अंश हो, जसद्वारा उहाँको दिव्यता हाम्रो मानवतासँग संयुक्त हुन्छ। यसरी, जुलियस र टाइबेरीयस पहिलो र तेस्रो सन्देश हुन्, जसलाई तेइसद्वारा प्रतिनिधित्व गरिएको छ।

हलिउडका कथाहरूमा प्रायः चित्रित गरिएझैं जुलियस कुनै रोमान्टिक व्यक्तित्व थिएनन्; उनी सत्तालिप्सामा उद्भूत एक निर्दयी मानिस थिए। टिबेरियास जुलियसभन्दा झन् खराब थियो, किनकि उसको निकृष्टता पदमै समेत सम्बोधित गरिएको छ; हिब्रू वर्णमालाको अन्तिम अक्षर बाइसौं हो र पहिलो अक्षर एक हो। अल्फा ओमेगाभन्दा सानो छ, र टिबेरियासको निकृष्टता बाइसौं पदमा अवस्थित छ, जुन हिब्रू वर्णमालाको अन्तिम अक्षर हो; अनि जुलियस र टिबेरियासद्वारा प्रतिनिधित्व गरिएका ती दुई निकृष्ट व्यक्तिहरूका बीचमा अगस्टस थियो। अगस्टसले रोमको शक्ति र प्रतिष्ठाको महिमाको उच्चतम शिखरलाई प्रतिनिधित्व गर्दछ। पहिलो र तेस्रो सन्देशको विपरीत रूपमा उसलाई तेह्रौं अक्षरद्वारा प्रतिनिधित्व गरिएको छ, जो विद्रोहको प्रतीक हो। अगस्टसले आफ्नो राज्यलाई एन्टनी र क्लियोपाट्राको विद्रोहलाई दबाएर सुरक्षित गर्‍यो, जुन रोमको इतिहासकै सबैभन्दा प्रसिद्ध विद्रोह थियो।

अगस्टस त्यो रोमी शक्ति हो जसले तेस्रो बाधालाई जित्यो, र त्यसो गर्दा उसले आइतबारको व्यवस्था प्रतिनिधित्व गर्‍यो, साथै प्रकाश अध्याय तेह्रको विद्रोहसम्बन्धी अध्यायका बयालीस प्रतीकात्मक महिनाहरूभरि राज्य गर्ने रोमी शक्ति पनि हो। आइतबारको व्यवस्थाभन्दा अघि राखिँदा पम्पे दुवै 1798 र 1989 हो, जसले पम्पेलाई ईसापूर्व 219

देखि 217 सम्मको चौथो सिरियाली युद्धको अन्त्य गर्ने एन्टिओकस म्याग्नसको प्रतीक बनाउँछ, अध्याय एघारको पद दसको परिपूर्तिमा। त्यसपछि जुलियस सिजर पद एघार र बाह्रसँग, तथा सीमारेखाको युद्ध, अर्थात् ईसापूर्व 217 को राफियाको युद्धसँग, समरेखित हुन्छ। त्यहाँ जुलियस पनि एन्टिओकस म्याग्नस हो, र अगस्टस सिजर पनि पद पन्ध्रको पानियमको युद्धमा एन्टिओकस म्याग्नस नै हो। त्यसपछि पद सोह्रमा टिबेरियस आइटबारको व्यवस्था हो, तर ऊ एन्टिओकस म्याग्नस होइन, किनकि त्यहाँ ऊ पम्पे हो, किनभने येशूले सधैं अन्तलाई आरम्भद्वारा दृष्टान्त दिनुहुन्छ। त्यस पदले सेल्यूसिड साम्राज्यको अन्त्यलाई चिह्नित गर्दछ, जसले बाइबलीय भविष्यवाणीको छैटौँ राज्यको रूपमा संयुक्त राज्य अमेरिकाको अन्त्यको प्रतिरूप प्रस्तुत गर्दछ।

रोमी चार शासकहरूका अझै थप समरूपताहरू मिलाउन बाँकी छन्, र उक्त रेखाले चालीसौँ पदको गुप्त इतिहासलाई प्रतिनिधित्व गर्दछ। तेइसौँ पदको मक्काबी रेखाले पनि चालीसौँ पदको गुप्त इतिहासलाई चित्रण गर्दछ। त्यसपछि चौबीसौँ पदमा, मूर्तिपूजक साम्राज्यवादी रोमको कथा एक समयावधि—तीन सय साठी वर्ष—द्वारा प्रस्तुत गरिएको छ। चौबीसौँ पददेखि तीसौँ पदसम्म प्रतिनिधित्व गरिएको रोमी इतिहासको रेखा पनि चालीसौँ पदको गुप्त इतिहासको एक चित्रण हो। यो एकतीसौँ पदमा पुगेर समाप्त हुन्छ, जहाँ विषय मूर्तिपूजक रोमबाट पोपीय रोममा परिवर्तन हुन्छ। मूर्तिपूजक रोम अझै पनि त्यस पदमा उपस्थित छ, तर त्यहाँ यसलाई बाइबलीय भविष्यवाणीको चौथो राज्यको रूपमा होइन, बरु 538 मा पोपसत्तालाई सिंहासनमा स्थापित गर्ने राजनीतिक शक्तिको रूपमा प्रस्तुत गरिएको छ। 538 मा पोपसत्ताले आइटबार सम्बन्धी व्यवस्था पारित गर्‍यो, त्यसैले एकतीसौँ पद सोह्रौँ र एकचालीसौँ पदहरूसँग समरूप हुँदछ। चौबीसौँ पदले एक्टियमको युद्ध तथा त्यस रेखासँग सम्बन्धित इतिहासको परिचय गरायो।

चौबीसौँ पदले कहिले मूर्तिपूजक रोमले तीन सय साठी वर्षसम्म सर्वोच्च शासन गर्न थाल्यो भन्ने कुरा पहिचान गराउँछ, र त्यसपछि एकतीसौँ पदमा पोपीय रोमले बाह्र सय साठी वर्षसम्म सर्वोच्च शासन गर्न थाल्छ। रेखाको आरम्भ र अन्त्यले स्त्रीष्टको छाप धारण गर्दछ, अल्फा र ओमेगा। ती पदहरूमा हामीसँग मार्क एन्टनी, क्लियोपात्रा र अगस्टस सिजरको इतिहास छ। सोह्रौँ पदमा मूर्तिपूजक रोमले 65 BC मा सेल्यूसिड साम्राज्यमाथि विजय प्राप्त गर्‍यो, अनि 63 BC मा यहूदामाथि। 31 BC मा एक्टियमको तेस्रो अवरोधले मिश्रको राज्यको अन्त्यलाई पहिचान गरायो, जसरी 65 BC मा सेल्यूसिडका पहिलो अवरोधहरूले त्यसको प्रतिरूप प्रस्तुत गरेका थिए। फेरि एकपटक, हामी पहिलो र अन्तिमको छाप भेट्छौं। 65 BC तीन अवरोधहरूमध्ये पहिलो थियो र त्यसले उत्तरका राजामाथिको विजयलाई प्रतिनिधित्व गर्‍यो, र 31 BC तीन अवरोधहरूमध्ये तेस्रो थियो र त्यसले दक्षिणका राजामाथिको विजयलाई प्रतिनिधित्व गर्‍यो। यहूदा, ती तीन अवरोधहरूमध्ये बीचको अवरोधको रूपमा, 63 BC मा पोम्पेइ आइपुग्दा यरूशलेमका पर्खालभित्र गृहयुद्धमा थियो। दोस्रो अवरोध विद्रोहको प्रतीक हो।

५३८ मा, पोपसम्बद्ध रोमको लागि तेस्रो अवरोध रोम नगरबाट हटाइयो। त्यो अवरोध गोथहरू थिए, र त्यहीँ बाइबलीय भविष्यवाणीको पाँचौँ राज्य प्रारम्भ भयो; ठीक त्यही ठाउँमा जहाँ चौथो राज्य समाप्त भएको थियो। अनि जसरी चौथो राज्य आफ्नो तेस्रो अवरोधमा प्रारम्भ भएको थियो, त्यसरी नै मिश्रको राज्य पराजित भयो, जसको पूर्वछायाँ सेल्यूसिड राज्यको पहिलो अवरोधमा देखाइएको थियो। यसले देखाउँछ कि पद चौबीसदेखि पद तीससम्म पाइने भविष्यवाणीको साक्ष्यले एउटा यस्तो रेखालाई प्रतिनिधित्व गर्दछ, जसलाई पद चालीसको गुप्त इतिहासमा पनि अवस्थित गरिनु आवश्यक छ। यस कारण, मार्क एन्टनी, क्लियोपेट्रा, जुलियस सिजर, पोम्पेई र अगस्टस सिजरद्वारा प्रतिनिधित्व गरिएका विविध भविष्यवाणीसम्बन्धी सम्बन्धहरूलाई विचार गर्नु अत्यावश्यक छ।

त्यसैले जब तिनीहरू एउटै मेजमा बसून् र झूट बोलून्, तब के चौबीसदेखि तीस पदसम्मको खण्डको सबैभन्दा अस्पष्ट भाग त्यही हो?

र यी दुवै राजाहरूका हृदय दुष्टता गर्नतर्फ लाग्नेछन्, र तिनीहरूले एउटै मेजमा बसेर झूट बोल्नेछन्; तर त्यो सफल हुनेछैन, किनकि अन्त अझै नियुक्त समयमै हुनेछ। दानिएल 11:27.

उरियाह स्मिथले ती दुई राजाहरूलाई मार्क एन्टनी र अगस्टस कैसरका रूपमा पहिचान गर्छन्।

“श्लोक सत्ताइस उद्धृत”

“अन्तोनी र कैसर पहिले गठबन्धनमा थिए। तैपनि मित्रताको आवरणमुनि तिनीहरू दुवैले सार्वभौमिक प्रभुत्वका लागि आकाङ्क्षा राखिरहेका र षड्यन्त्र रचिरहेका थिए। एकअर्काप्रति आदर तथा मैत्रीको तिनीहरूले गरेका अभिव्यक्तिहरू कपटीहरूको वचन मात्र थिए। तिनीहरूले एउटै मेजमा बसेर झूट बोले। अन्तोनीकी पत्नी तथा कैसरकी बहिनी ओक्टाभियाले, अन्तोनीले उनलाई त्यागपत्र दिएर सम्बन्ध-विच्छेद गरेको समयमा, रोमका जनतालाई घोषणा गरिन् कि उनले उनीसँग विवाह गर्न केवल यस आशाले सहमति दिएकी थिइन् कि यसले कैसर र अन्तोनीबीचको एकताको प्रतिज्ञास्वरूप काम गर्नेछ। तर त्यो योजना सफल भएन। विभाजन आयो; र त्यसपछिको संघर्षमा कैसर पूर्णतया विजयी भयो।” Uriah Smith, Daniel and the Revelation, 276.

जब अक्टाभियाले अन्तोनीसँगको आफ्नो विवाहलाई एकताको प्रतिज्ञाको रूपमा पहिचान गरिन्, तब यसले वैवाहिक गठबन्धनलाई पहिचान गरायो, जुन यसअघि अध्याय एघारमा करिब 252 ईसा पूर्व हेल्लेनीस्तिक युगको बेरेनिसको सेल्युसिड राजा एन्टिओकस द्वितीय थियोससँग भएको विवाहद्वारा प्रतिरूपित गरिएको थियो। बेरेनिस टोलेमी द्वितीय फिलाडेल्फसकी छोरी थिइन्। अक्टाभिया र बेरेनिसले कूटनीतिक विवाहहरूलाई, वा भविष्यवाणीय दृष्टिले, सन्धिहरूलाई प्रतिनिधित्व गर्छन्। पद पाँचदेखि दससम्मले दक्षिणी र उत्तरी राज्यहरूबीचको कूटनीतिक विवाहको इतिहासलाई पहिचान गराउँछन्, र जब मार्क अन्तोनी र अक्टाभियन, जो पछि अगस्टस सिजरका रूपमा परिचित भए, ले उक्त विवाहको व्यवस्था गरे, तब उनीहरूले राज्यलाई पूर्व र पश्चिममा पनि विभाजित गरे।

ब्रुन्डिसियमको सन्धि (४० ई.पू.) मार्क एन्तोनी र अक्टाभियन (पछि अगस्टस) बीचको वार्ताद्वारा सम्पन्न भएको एक समझौता थियो, जसले करिब गृहयुद्धको अवस्था उत्पन्न भएपछि दोस्रो त्रिमूर्तिसत्ताभित्रका तनावहरू समाधान गर्ने उद्देश्य राख्दथ्यो। यसमा रोमी भूभागहरूको विभाजन समावेश थियो (एन्तोनीलाई पूर्व, अक्टाभियनलाई पश्चिम), र यो सन्धि एन्तोनीको अक्टाभियासित (अक्टाभियनकी बहिनी) भएको विवाहद्वारा सुदृढ बनाइयो। ३९ ई.पू. मा त्रिमूर्तिसत्ताको मूल पाँच-वर्षीय अवधि समाप्त भयो, त्यसपछि एन्तोनी ३०० भन्दा बढी जहाज लिएर इटालीतर्फ प्रस्थान गरे; ती जहाजहरूलाई प्रारम्भमा ब्रुन्डिसियममा अवतरण गर्न अस्वीकार गरियो, त्यसैले अन्ततः तिनीहरूले टारेन्टुममा बन्दरगाह लगाए। त्यहाँ अक्टाभियनले उनीसँग भेट गरे, दीर्घकालीन मध्यस्थतापछि, जुन एन्तोनीको सेना अक्टाभियनको सेनासँग लड्न अनिच्छुक हुनु र त्यसको विपरीत अवस्थाका कारण सम्भव भएको थियो। अक्टाभियाले एक प्रमुख मध्यस्थकर्त्रीको भूमिका निर्वाह गरिन्, र उनले एन्तोनीलाई सेक्ष्टस पोम्पेयविरुद्ध अक्टाभियनलाई समर्थन गर्न राजी गराइन्। तिनीहरूले त्रिमूर्तिसत्तालाई थप पाँच वर्षका लागि (३२ ई.पू. सम्म) नवीकरण गरे, जसमा एन्तोनीले अक्टाभियनलाई १२० जहाज उपलब्ध गराए, बदला स्वरूप प्रतिज्ञा गरिएका सैनिकहरूको सट्टामा (जसलाई अक्टाभियनले पछि रोके)।

ईसा पूर्व ३२ मा ती दुई प्रतिद्वन्द्वीहरूबीच खुला विघटन भयो। प्रचार, एन्तोनीको पूर्वतर्फको केन्द्रितता (क्लियोपेट्रासँग), र अक्तावियानको पश्चिममा भएको सुदृढीकरणका कारण सम्बन्धहरू बिग्रँदै गएका थिए। अक्टियमभन्दा अघि एन्तोनीले राखेका पछिल्ला सम्मेलनसम्बन्धी प्रस्तावहरू अक्तावियानले अस्वीकार गर्‍यो।

उत्तरका राजा (अन्तियोकस) र दक्षिणका राजा (प्टोलेमी) बीचको कूटनीतिक विवाहमा वधू दक्षिणी राजाले उपलब्ध गराएको थियो; तर एन्टनी (पूर्व) र अक्टाभियन (पश्चिम) बीचको कूटनीतिक विवाहमा वधू पश्चिमले उपलब्ध गरायो। दुवै कूटनीतिक विवाह असफल भए, र छोरी वा बहिनी उपलब्ध गराउने पक्ष नै अन्ततः सन्धि भंग गर्ने शक्तिमाथि विजयी भयो।

तीन जनाको साक्षी

सेल्युसिड साम्राज्यको अन्त्यतिर तेस्रो सन्धि भयो, जहाँ एउटै मेजमा झूट बोलियो। यो घटना पाँचौँ सिरियाली युद्ध (२०२-१९५ ई.पू.) को सन्दर्भमा घट्यो, जब २०४ ई.पू. मा प्टोलेमी चतुर्थ फिलोपाटरको मृत्यु भएपछि एन्टिओकस

तृतीय म्याग्नसले प्टोलेमिक राज्यको दुर्बलताको फाइदा उठाए। प्टोलेमी पञ्चम एपिफानेस (प्टोलेमी V) बालक अवस्थामै (करिब ५-६ वर्षको उमेरमा) सिंहासनारूढ भए, जसका कारण मिश्र संरक्षकहरूको अधीनमा रह्यो र आन्तरिक अव्यवस्था, स्वदेशी विद्रोह, तथा बाह्य खतराप्रति असुरक्षित बन्यो।

पानियमको युद्ध (२०० ई.पू.) जस्ता विजयहरूका पछि, एन्टियोकस म्याग्नसले पहिले नै कोएले-सिरिया, प्यालेस्टाइन, र एशिया माइनरस्थित प्टोलेमाइक भूभागहरूको ठूलो अंशमाथि आक्रमण गरी तिनलाई आफ्नो कब्जामा लिइसकेको थियो। मिश्रलाई पूर्णतः विजित गर्नुको सट्टा (जसले रोमी हस्तक्षेपको जोखिम उत्पन्न गर्थ्यो, किनकि रोमले उसलाई केही निश्चित क्षेत्रहरूबाट टाढा रहन दबाव दिइरहेको थियो), उनले “संरक्षक” व्यक्तित्वको रूपमा एक कूटनीतिक वैवाहिक गठबन्धनको मार्ग अपनाए। १९७/१९५ ई.पू.मा, युद्धको अन्त्य गराउने शान्ति सन्धिको एक भागस्वरूप, एन्टियोकस म्याग्नसले आफ्नी कान्छी छोरी क्लियोपात्रा प्रथम साइरा (क्लियोपात्रा साइरा पनि भनिने) लाई बालक प्टोलेमी पाँचौँसँग मगनी गरिदिए र त्यसपछि विवाह गराइदिए (विवाह १९३ ई.पू.मा राफियामा सम्पन्न भयो; त्यतिबेला प्टोलेमी १६ वर्षका थिए, क्लियोपात्रा १० वर्षकी थिइन्)।

यसलाई उदारतापूर्ण संकेतको रूपमा प्रस्तुत गरिएको थियो: एन्टिओकसले आफूलाई युवा राजाका मित्र तथा “संरक्षक” का रूपमा स्थापित गर्‍यो, एशियामा आफ्ना लाभहरू कायम राख्दै शान्ति सुनिश्चित गर्‍यो। यस विवाहले उसलाई आफ्नी छोरीमार्फत मिश्रमाथि अप्रत्यक्ष प्रभाव प्रदान गर्‍यो (उसले आशा गरेको थियो कि उनी आफ्ना सेल्युसिड मूलहरूप्रति निष्ठावान् रहनेछिन् र प्टोलेमाइक दरबारमा सिरिया-पक्षीय स्वरका रूपमा कार्य गर्नेछिन्)। तर यो चाल उल्टो पयो, किनकि क्लियोपेट्राले आफ्ना पिताको होइन, आफ्ना पति र मिश्रको पक्ष लिइन्, जसले एन्टिओकसको दीर्घकालीन नियन्त्रणलाई कमजोर बनायो। यसले ब्रुन्डिसियमको सन्धि (40 BC) सँग समानता देखाउँछ र धेरै प्रकारले रोमी घटनाहरूसँग सम्बन्धित छ।

जसरी एन्टोनीले लगभग युद्धको अवस्थापछि प्रतिद्वन्द्वी शक्तिहरूलाई बाँध्न अक्टाभियनकी बहिनी अक्टाभियासँग विवाह गरे, त्यसरी नै एन्टिओकसले आफ्नो छोरीको टॉलेमी V सँगको विवाहलाई अस्थायी शान्ति र भू-क्षेत्रीय विभाजनलाई औपचारिक रूप दिन प्रयोग गरे (उत्तरतर्फका विजित प्रदेशहरू सेल्युकिडहरूले राखे, र दक्षिणतर्फको मिश्र टॉलेमीले कायम राख्यो)।

आन्टिओकसले बाल-राजा प्टोलेमी V माथि (पारिवारिक सम्बन्धमार्फत) वास्तवमा एक अभिभावककै भूमिका निर्वाह गर्‍यो, जसरी अक्ताभियनले (र त्रिम्भिरेटले) पनि शक्ति-शून्यता वा प्रतिद्वन्द्विताका बीच आफूलाई स्थापित गरे। दुवै अवस्थामा, “अझ शक्तिशाली” व्यक्तित्वले (आन्टिओकस/अक्ताभियन) नातागत सम्बन्धको माध्यमबाट कमजोर समकक्षमाथि प्रभाव वा नियन्त्रण प्राप्त गर्ने प्रयत्न गर्‍यो। दुवै व्यवस्थाले अल्पकालीन स्थिरता त ल्याए, तर अन्तर्निहित अविश्वासका कारण दीर्घकालमा ‘समृद्ध भएनन्’—क्लियोपात्राले मिश्रकै पक्ष लिइन् (जसले आन्टिओकसलाई कमजोर पार्‍यो), जबकि अन्टोनीको पूर्वतर्फको केन्द्रितता (क्लियोपात्रा VII) ले अक्ताभियनसँगको विघटन निम्त्यायो।

संरक्षकहरूका अधीनमा प्टोलेमी पाँचौँको अल्पवयस्क अवस्था, ज्युलियस सीजरको मृत्यु पछिको अस्थिरतासँग समानान्तर छ (जसले ट्रायुम्भिरेटको गठन र सत्तासङ्घर्षहरूतर्फ डोर्‍यायो)। बेरेनिकीको एन्टिओकससँगको विवाहले दानिएल अध्याय एघारमा सेल्युसिड साम्राज्यको इतिहासको आरम्भ चिह्नित गर्‍यो, र एन्टिओकस म्याग्नसकी छोरीको मिश्रका बाल-राजासँगको विवाहले सेल्युसिड साम्राज्यको अन्त्य चिह्नित गर्‍यो। मार्क एन्टनीको अक्टाभियासँगको विवाहको अन्त्यले प्टोलेमिक राज्यको अन्त्य चिह्नित गर्‍यो। परमेश्वरका करारका प्रजाका रूपमा यहूदाको अन्त्य क्रूसमा भयो, र त्यो यहूदी राज्य मक्काबीहरू तथा तिनीहरूले रोमसँग गरेको सन्धिद्वारा आरम्भ भएको थियो। यी सबै अगमवाणीका रेखाहरू दानिएल अध्याय एघारको आख्यानभित्र प्रतिनिधित्व गरिएका छन्, र ती सबै पद चालीसको गुप्त इतिहाससँग मेल खान्छन्। पद पाँचदेखि प्रारम्भ गर्दा, हामीसँग बेरेनिकीको सन्धि छ, जसले एन्टिओकस महान् र उनकी छोरी क्लियोपात्रा साइराको सन्धितर्फ डोर्‍याउँछ, जुन पद तेईसको मक्काबीहरूको इतिहासमा घटित हुन्छ। मक्काबीहरू एन्टिओकस एपिफानेसविरुद्धको आफ्नो विद्रोहका आधारमा

यस रेखाको भाग बन्छन्, जो सेल्युसिड वंशका अन्तिमतिरका शासकहरूमध्ये एक थिए।

अन्तियोकस एपिफानेस त्यही अन्तियोकस हुन्, जो छैटौँ सिरियाली युद्धको क्रममा ईसापूर्व १६८ मा अलेक्जान्द्रियाको नजिक मिश्रमा थिए। अन्तियोकस एपिफानेसले मिश्रमाथि आक्रमण गरेका थिए र अलेक्जान्द्रिया कब्जा गर्ने संघारमा पुगेका थिए। पटोलेमी शासकहरूले सहायता माग्दै रोमसमक्ष अपील गरे। रोमले सिनेटबाट अन्तिम चेतावनी पुऱ्याउन पोपिलियुस लेनेसलाई (केवल सानो साथीसहित—कुनै सेना बिना) पठायो; अन्तियोकसले तुरुन्तै मिश्र र साइप्रसबाट फिर्ता हुनुपर्थ्यो, अन्यथा रोमसँग युद्धको सामना गर्नुपर्थ्यो। जब अन्तियोकसले पत्र प्राप्त गरे र आफ्ना सल्लाहकारहरूसँग परामर्श गर्न समय मागे, तब कठोर र आज्ञापालना गराउन खोज्ने व्यक्तिका रूपमा वर्णन गरिएका पोपिलियुसले आफ्नो हिँड्ने लट्ठी लिएर राजाका खुट्टाको वरिपरि बालुवामा एउटा घेरा कोरे। त्यसपछि उनले घोषणा गरे, “तपाईंले त्यो घेराबाट बाहिर पाइला टेक्नुअघि, सिनेटसमक्ष प्रस्तुत गर्नका लागि मलाई एउटा जवाफ दिनुहोस्।”

अर्थ स्पष्ट थियो; रोमका मागहरूप्रति प्रतिबद्ध नभई एन्टिओकसले त्यो घेराबाट बाहिर निस्कन सक्दैनथ्यो—सम्झौता नगरी त्यसलाई पार गर्नु भनेको युद्ध हुनु थियो। स्तब्ध र अपमानित एन्टिओकस केही क्षण हिचकिचायो, तर त्यसपछि पालना गर्न सहमत भयो, आफ्ना सेनाहरू मिस्रबाट फिर्ता बोलायो, र सिरियातर्फ फर्कियो। कूटनीतिको यो साहसी कार्यले (रोमको शक्ति सम्बन्धी बढ्दो ख्यातिको समर्थनमा) युद्ध नै नगरी फिर्ता हुन बाध्य पऱ्यो, र पूर्वी भूमध्यसागरीय क्षेत्रमा रोमको उदयमान प्रभुत्वलाई प्रदर्शित गर्‍यो। “बालुवामा रेखा कोर्नु” भन्ने उखानको उत्पत्तिका रूपमा यसलाई व्यापक रूपमा उद्धृत गरिन्छ (यद्यपि त्यो वस्तुतः एउटा वृत्त थियो)।

अन्तियोकस एपिफानेस पनि दानियल अध्याय ११ को पद १४ मा आफूलाई उच्च पार्ने, पतन हुने, र दर्शनलाई स्थापित गर्ने शक्तिसम्बन्धी प्रोटेस्टेन्ट समझाइको विषय बन्यो।

र ती समयहरूमा धेरै जनाले दक्षिणका राजाको विरुद्ध उठेछन्; तिम्रा प्रजामध्येका डाकूहरू पनि दर्शनलाई स्थिर गर्न आफूलाई उचाल्नेछन्; तर तिनीहरू पतन हुनेछन्। दानियल ११:१४।

अन्तियोकस चतुर्थ एपिफानेसले ई.पू. 175-164 सम्म शासन गरे, र उनी तेह्र सेल्युसिड राजाहरूमध्ये आठौँ थिए। उनले हेलेनिस्टिक संस्कृतिलाई थोपर्न र आफ्नो साम्राज्यलाई यूनानी धार्मिक प्रथाहरूअन्तर्गत एकीकृत गर्न खोजे। उनले ई.पू. 169 मा मन्दिर लुटे, यहूदी प्रथाहरूलाई (खतना, शबाथ पालन, तोराह अध्ययन) निषेध गरे, र अन्यजातीय देवताहरूलाई बलि चढाउन बाध्य पारे। ई.पू. 167 को डिसेम्बरमा उनले मन्दिरभित्र यहूदी होमबलिको वेदीमाथि एक अन्यजातीय वेदी (जिउसका लागि) खडा गरे र अन्य अपवित्र कार्यहरूसहित एउटा सुँगुर बलि चढाए। यो अपवित्रीकरण धर्मनिष्ठ यहूदीहरूका लागि सहनशक्तिको अन्तिम सीमा बन्यो, किनकि उनीहरूले यसलाई मन्दिरको पवित्रता र परमेश्वरको व्यवस्थाको चरम उल्लङ्घनको रूपमा देखे। यसले तत्काल प्रतिरोधलाई प्रज्वलित गर्‍यो, जब मत्तथियासले (मोदेइनका एक पूजाहारी) अन्यजातीय देवताहरूलाई बलि चढाउन सेल्युसिड अधिकारीले दिएको आदेश अस्वीकार गरे, एक धर्मत्यागी यहूदी र त्यस अधिकारीलाई मारे, र त्यसपछि आफ्ना छोराहरूसहित (भविष्यका मक्काबीहरू) पहाडतिर भागे। यसले ई.पू. 167-160 सम्म चलेको छापामार युद्ध र विद्रोहलाई भड्कायो, जसको उद्देश्य यहूदी आराधनाको पुनर्स्थापना गर्नु थियो, र अन्ततः यहूदा मक्काबेयुसको नेतृत्वमा ई.पू. 164 मा मन्दिरको पुनःसमर्पण (हनुक्का) सम्पन्न भयो।

सेल्युसिड साम्राज्यको आरम्भ र अन्त्यमा एउटा महत्त्वपूर्ण सन्धि थियो, जसलाई पूर्व र पश्चिम, अथवा उत्तर र दक्षिणको विभाजनको तत्त्व समेटेको एक कूटनीतिक विवाहद्वारा प्रतिनिधित्व गरिएको थियो। जब सेल्युसिड साम्राज्य क्षीण हुँदै गयो, तब एन्टियोकस एपिफानेस उदित रोमी शक्तिको प्रतीक बन्छ, र मक्काबीहरूको आक्रोशको केन्द्रबिन्दु पनि। इतिहासको पछिल्लो चरणमा ऊ त्यस भविष्यसूचक प्रतीकको जालसाजी प्रतिरूप बन्छ, जसले दर्शनलाई स्थापित गर्दछ। अध्याय एघारको बाइसौँ पदमा रहेको शक्ति त्यही बेला टुटाइयो, जब करारका अधिपति टुटाइए।

रिसाउका बाहुहरूद्वारा तिनीहरू उहाँको सामुबाट बगाइनेछन्, र चकनाचूर पारिनेछन्; हो, करारका प्रधान पनि। दानियल ११:२२।

एन्टियोकस एपिफानेसको शासन ईसा-पूर्व १६४ मा अन्त्य भयो, अर्थात् ख्रीष्ट, “वाचाको प्रधान,” क्रूसमा “भाँचिनु” हुनुभन्दा करिब दुई सय वर्षअघि। यहाँ हामीले ध्यान दिन चाहेको कुरा के हो भने, सेल्युसिड साम्राज्यको आरम्भ र अन्त्य दुवै कूटनीतिक सन्धि-विवाहद्वारा भए, जहाँ दुवै पक्षबीचको छल ऐतिहासिक अभिलेखको विषय हो। एन्टियोकस एपिफानेसको शासनकालमा मक्काबी विद्रोहको आरम्भ भयो, जसले अमेरिकी क्रान्तिको प्रतिरूप प्रस्तुत गर्‍यो। मक्काबीहरूको इतिहासमा सेल्युसिड शक्तिलाई फालेर हटाउने उनीहरूको संघर्षमा रोमसँग गरिएको एउटा महत्त्वपूर्ण सन्धि समावेश थियो। उक्त सन्धिलाई प्रत्यक्ष रूपमा पहिचान गर्ने पदले रोमलाई छलपूर्वक काम गर्ने, अथवा सन्धिको मेजमा झूट बोल्ने रूपमा प्रत्यक्ष चिन्हित गर्दछ।

र उहाँसँग गरिएको सन्धिपछि उसले छलकपटपूर्वक कार्य गर्नेछ; किनकि ऊ अघि बढ्नेछ, र थोरै मानिसहरूको बलमा शक्तिशाली हुनेछ। दानिएल ११:२३.

पद चालीसमा उल्लिखित अन्त्यको समयभन्दा अगाडि आउने प्रत्येक भविष्यवाणीसम्बन्धी पङ्क्तिमा एउटा भङ्ग गरिएको करार समावेश छ। पद तीसमा उल्लिखित “पवित्र करार त्याग्नेहरू” विषयमा टिप्पणी गर्दै उरियाह स्मिथले निम्न कुरा अभिलेख गरेका छन्:

“‘वाचासन्धिविरुद्धको क्रोध’; अर्थात्, पवित्र धर्मशास्त्रहरू, वाचाको पुस्तक। यस प्रकारको एक क्रान्ति रोममा सम्पन्न भयो। रोमलाई विजित गर्ने हेरूली, गोथहरू, र भ्यान्डलहरूले एरियन विश्वास अँगाले, र क्याथोलिक मण्डलीका शत्रु बने। विशेषतः यही विधर्मलाई उन्मूलन गर्ने उद्देश्यले जस्टिनियनले पोपलाई मण्डलीको प्रधान र विधर्मीहरूको सुधारक ठहराउने आदेश दिए। चाँडै नै बाइबललाई यस्तो खतरनाक पुस्तक मानिन थालियो, जसलाई सामान्य जनताले पढ्न नहुने ठानियो; तर विवादमा रहेका सबै प्रश्नहरू पोपसमक्ष पेश गरिनुपर्ने भयो। यसरी परमेश्वरको वचनमाथि अपमान थप्पिँदै गयो। अनि रोमका सम्राटहरू—जसको पूर्वी विभाजन अझै कायम थियो—वाचालाई त्यागेर महान् धर्मत्यागको स्वरूप लिएको रोमको मण्डलीसँग सहमत भए, वा मिलेमतो गरे, ‘विधर्म’ दबाउने उद्देश्यले। पापको मानिसलाई सन् ५३८ मा रोममाथि अधिकार जमाइरहेका एरियन गोथहरूको पराजयद्वारा उसको दुष्साहसी सिंहासनमा उठाइयो।” Uriah Smith, Daniel and the Revelation, 281.

दानियेल एघारको पाँचौँ पदले इतिहासको त्यो रेखालाई चिन्हित गर्दछ, जहाँ दक्षिणका राजाले एउटा सन्धिको प्रतीकस्वरूप कूटनीतिक वधू प्रदान गर्छन्, जसलाई त्यसपछि उत्तरका राजाले भङ्ग गरे। दक्षिणका राजाको प्रतिशोधले १७९८ मा उत्तरका पापीय राजाविरुद्ध नेपोलियनका आत्मिक दक्षिणका राजाको प्रतिशोधलाई प्रतिरूपित गर्‍यो। पाँचौँदेखि नवौँ पदसम्मको भङ्ग गरिएको सन्धिले नेपोलियनको भङ्ग गरिएको तोलेन्तिनो सन्धिलाई प्रतिरूपित गर्‍यो, जसले पुटिनको नाटोद्वारा भङ्ग गरिएको सन्धिसम्बन्धी दाबीलाई प्रतिरूपित गर्‍यो। नेपोलियनको प्रतिशोधले २०१४ मा युकेनविरुद्ध पुटिनको प्रतिशोधलाई प्रतिरूपित गर्‍यो। दशौँ पदमा चौथो सिरियाली युद्धको अन्त्य गराउने एन्टियोकस म्याग्नसको प्रतिशोध १७९८ मा नेपोलियनसँग, र साथै २०१४ मा पुटिनसँग पनि समरेखित हुन्छ। २०० ई.पू. मा पन्ध्रौँ पदको पानियमको युद्धपछि, एन्टियोकसले मिस्रलाई भू-सेनाका सैनिक बुटहरू प्रयोग नगरी आफ्नो अधीनमा ल्याउने गुप्त अभिप्रायसहित एउटा कूटनीतिक विवाहको व्यवस्था गर्‍यो। एन्टियोकस म्याग्नसको सिंहासन उसका छोरालाई हस्तान्तरित भयो, जसको हत्या गरियो, र त्यसले एन्टियोकस म्याग्नसका कान्छा छोरा, एन्टियोकस एपिफानेसलाई सिंहासनमा ल्यायो। युनानी रीतिरिवाज तथा धर्म कार्यान्वयन गर्ने उसका कार्यहरूले मक्काबी विद्रोह उत्पन्न गराए, जसले तेइसौँ पदमा रोमसँग भएको छलपूर्ण सन्धिसम्म पुऱ्यायो। चौबीसौँ पदले मूर्तिपूजक रोमलाई परिचित गराउँछ र एन्टोनी तथा अगस्टसको झूटको मेजलाई पहिचान गर्दछ। तीसौँ पदमा मूर्तिपूजक रोम पापीय मण्डलीसँग संवादमा प्रवेश गर्छ, जसलाई पवित्र करार भङ्ग गर्नेहरूका रूपमा उल्लेख गरिएको छ।

चौबीसौं देखि तीसौं पदसम्म मूर्तिपूजक रोमको साक्ष्य हो, र एकतीसौं देखि चालीसौं पदसम्म पोपसत्तात्मक रोमको साक्ष्य प्रस्तुत गर्दछ। दानिएल ११:१ देखि ४० सम्मको प्रत्येक पङ्क्तिले भविष्यवाणीको एउटा रेखा प्रतिनिधित्व गर्दछ, जुन चालीसौं पदको गुप्त इतिहासमा लागू हुन्छ। सेल्यूसिड राज्यको रेखा, टोलेमिक राज्यको रेखा, मक्काबीहरूको यहूदी राज्यको रेखा, मूर्तिपूजक रोमको रेखा, र पोपसत्तात्मक रोमको रेखा—यी सबैले १९८९ देखि आइतबारको व्यवस्थासम्मको इतिहासलाई दृष्टान्तस्वरूप देखाउँछन्। ती प्रत्येक रेखाले भङ्ग गरिएको सन्धिलाई त्यस इतिहासको एक प्रमुख तत्त्वका रूपमा चिह्नित गर्दछ।

दानिएल ११ को दर्शन स्थापना गर्ने रोम नै हो, र मूर्तिपूजक तथा पोपवादी रोमका छलका भविष्यवाणीसम्बन्धी सन्धिहरूलाई क्रमिक रूपमा प्रकट भएका, तथा रोमले आफ्ना-आफ्नै र भिन्न भविष्यवाणीसम्बन्धी अवधिहरूका लागि सर्वोच्च शासन गर्नु अघि भएका रूपमा चिह्नित गरिएको छ। दुवै शक्तिहरूले आफ्नो सर्वोच्चताको भविष्यवाणीसम्बन्धी अवधि त्यतिबेला आरम्भ भएको रूपमा चिह्नित गरे, जब तिनीहरूको तेस्रो अवरोध परास्त भयो। संयुक्त राज्य अमेरिकामा चाँडै आउन लागेको आइतबारको व्यवस्था अघि दुई शक्तिहरूबीच छलको एउटा सन्धि हुनेछ। चार पटक ती दुई शक्तिहरू दक्षिणका राजा र उत्तरका राजा भएका छन्—एक पटक यहूदाको गौरवशाली देश र रोमबीच, एक पटक रोमी त्रयशासनका दुई भागहरूबीच, र एक पटक मूर्तिपूजक तथा पोपवादी रोमबीच। रोमसम्बन्धी दुवै छलपूर्ण सन्धिहरूमा, सारतः त्यो रोमी साम्राज्यको एक आधा र अर्को आधाबीचको सन्धि थियो—चाहे पूर्वका एन्टोनी र पश्चिमका अगस्टस, वा पूर्वको मूर्तिपूजक रोम र पश्चिमको पोपवादी रोम। उत्तरका राजा र दक्षिणका राजाबीच छलका चार सन्धिहरू, पूर्वका राजा र पश्चिमका राजाबीच दुई, र चाँडै उत्तरको राजा हुन लागेकाको र गौरवशाली देशबीच एक।

यसरी दानिएलको पुस्तकसम्बन्धी हाम्रो प्रारम्भिक प्रस्तुति समाप्त हुन्छ। पानियम शृङ्खलाले दानिएलको पुस्तकसम्बन्धी शृङ्खलाको निष्कर्ष प्रस्तुत गर्दछ, जुन पद चालीसको गुप्त इतिहासको परिचय हो, जसलाई हामी आगामी लेखमा निरन्तर विचार गर्नेछौं।